

PERİ MASALLARININ ÇOCUK PSİŞESİNDEKİ ÖNEMİ

THE IMPORTANCE OF FAIRY TALES IN CHILD PSYCHE

Dr. Öğretim Üyesi Nesrin DUMAN

Bartın Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bölümü, Kutlubey Kampüsü, BARTIN.

E-mail: nesrinduman@bartin.edu.tr, Tel:0 378 501 10 00, ORCID: 0000-0002-2751-8315

ÖZET

“Peri masalları” (fairy tales) olarak adlandırılan masallar; kökenini sözlü halk masallarından (folk tales) alan ayrı bir edebi türdür (akt. Duman, 2018:41). Geçmişine bakıldığında üst sınıfa mensup yetişkin bireyler için hazırlanmış olduğu anlaşılan bu masallar, zaman içerisinde içerdiği büyüme ve gelişme öğeleri ile çocukların da ilgisini çekmiştir. Bugün masallar, bütün kültürlerde çocuk edebiyatının ilk ve en önemli kaynağı olarak kabul edilir hale gelmiştir (Şahin, 2011). Masalların çocuk gelişimi ve eğitimi üzerindeki faydalarına dair hakkında pek çok yazı yazılmıştır. Jung psişenin yapısının en iyi çalışılabileceği ürünlerin; belirli kültürel bilince dair materyalleri daha az barındıran peri masalları olduğunu, bu bakımdan psişenin temel yapılarının daha net görülebildiğini ileri sürmüştür (akt. von Franz, 1996:15). Von Franz da, insanın temel özelliklerini en saf şekilde peri masallarının yansıttığını belirtmiştir (akt. Stevens-Guille&Boersma, 1992). Ancak masalların çocuğun psikolojik iyi oluşu üzerindeki etkilerinin incelendiği çalışmalar yeterli değildir. Bu çalışmada peri masallarının çocuk psişesi üzerindeki etkilerinin ve öneminin bir derlemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Peri masalı, Çocuk, Psişe, Psikolojik iyi oluş.

ABSTRACT

The tales named as “fairy tales”; is a distinct literary genre which is originated from verbal folk tales (as cited in Duman, 2018: 41). Historical development of fairy tales demonstrated that these tales have been prepared for adults of privileged class, and then they drew children’s attention with their grown and developed elements. Nowadays, fairy tales have become the first and most important source of children’s literature in all cultures (Şahin, 2011). Many articles have been published in fairy tales’ contribution to children’s development and education. Jung suggested that the structure of psyche can be best studied with fairy tales which contain less material of certain cultural knowledge; therefore, the basic structures of the psyche can be seen more clearly (as cited in von Franz, 1996:15). Von Franz also stated that fairy tales reflect humanbeing’s essential characteristics in the purest form (as cited in Stevens-Guille&Boersma, 1992). However, there is a lack of study in fairy tales’ effects on children’s psychological wellbeing. This study illustrated a compilation of the effects and benefits of fairy tales on the child’s psyche.

Keywords: Fairy tale, Child, Psyche, Psychological wellbeing

1. GİRİŞ

“Peri masalları” (*fairy tales*) olarak adlandırılan masallar; kökenini halk masallarından (*folk tales*) alan ayrı bir edebi türdür (akt. Duman, 2018:41). Geçmişte belli bir aydın grubu - *Hans Christian Andersen, Giovan Francesco Straparola, Giambattista Basile, Joseph Jacobs, Marie-Catherine d’Aulnoy, Charles Perrault, Jacob ve Wilhelm Grimm (Grimm Kardeşler)* gibi- tarafından sözlü halk masalları ele alınarak üzerinde yeniden çalışılmış, üst sınıf mensupları için değiştirilmiş, bu masalların yazılı hale

getirilmesiyle peri masalları ayrı bir edebi türe çevrilmiştir. Bu masallar, üst sınıfa ait üyeleri birbirine daha yakın tutmak, onlara bir misyon duygusu kazandırmak, dinleyicilerin günün sosyal kodlarına göre medenileşmesi adına anlatıcılar tarafından üst sınıfa mensup yetişkinlere anlatılmıştır (Zipes, 1999). Bu masalların “peri masalları” olarak adlandırılması ise yazar Madame Catherine-Anne d’Aulnoy ile olmuştur. Madame, 1697 yılında üst sınıftan kişiler için hazırladığı, perilerle ilgili öykülerin anlatıldığı dört ciltlik ‘*Les contes de fees*’ (*The Tales of the Fairies*) kitabında “perilerin masalları” ifadesini ilk kez kullanmıştır. Ancak bu ifade İngilizce’ye perilerin masalları (*the tales of the fairies*) olarak değil, “*fairy tales*” yani peri masalları olarak çevrilmiştir. Bu isim sadece Fransa’da değil tüm kıta Avrupa’da ve Amerika kıtasında yaygınlaşmıştır (Zipes, 1999:14). 18.yy’da aristokratlar için hazırlanmış tüm masallar için artık “peri masalı” ifadesi kullanılır hale gelmiştir. Günümüzde ise sadece batı kaynaklı masallar için değil farklı menşei masallar için de “peri masalı” ifadesi sıklıkla tercih edilmektedir.

Geçmişine bakıldığında üst sınıftan yetişkin bireyler için hazırlanmış olduğu anlaşılan bu masallar, zaman içerisinde çocukların da ilgisini çekmiştir. Peri masallarının çocuklarla buluşması 1830-1900 yılları arasında orta sınıfın yükselişe geçmesiyle gerçekleşmiştir (Zipes,1999:20). İçerdiği büyüme ve gelişim öğeleri nedeniyle çocukları cezbeden bu masallar, bazı yetişkin dünyasına ait içeriklerin çıkartılmasıyla çocuklara uygun hale getirilmiş ve çocuklarla tanıştırılmıştır. Hans Christian Andersen, Charles Perrault gibi yazarlar çocuklar için masallar yazmaya başlamışlardır (Zipes,1999:20-21). Zaman içerisinde peri masallarının en büyük kitlesini çocuklar oluşturur hale gelmiştir (Dewan, 2016). Bugün masallar –*yaygın ifadeyle peri masalları*- bütün kültürlerde çocuk edebiyatının ilk ve en önemli kaynağı olarak kabul edilir hale gelmiştir (Şahin, 2011).

Ülkemizde ve dünyada masalların çocuk gelişimi ve eğitimi üzerindeki faydalarında dair pek çok yazı yazılmıştır. Ancak masalların çocuk ruhsallığı üzerindeki etkilerinin incelendiği çok az çalışma –*bunların çoğu da yabancı kaynaklı*- mevcuttur. Bu çalışmalar arasında örneğin Lubetsky (1989) masalların içsel duygu ve düşünceleri nasıl gün ışığına çıkarabildiğini, çatışmalar ve hayal kırıklıklarını açığa vurabildiğini, kaygıyı azalttığını, gelişimsel mevzuları idare etmeye nasıl yardımcı olduğunu anlatmıştır. Bettelheim (1991) peri masallarının çocukların hayal gücünü harekete geçirdiğini, duygularına netlik kazandırdığını, zihni harekete geçirdiğini, dinleyicilere yaşamın stresleri, kaygılarıyla ve içsel çatışmalarıyla başa çıkma yolları sunduğunu ileri sürmüştür (Bettelheim, 1991:3-12). Brown (2007) masalların, insanın zorluk alanlarına ayna tutmak ve ona çözüm stratejileri sunmak için kullanıldığını ifade etmiştir. Jung, belirli kültürel bilince dair materyalleri daha az barındırması sebebiyle psişenin yapısının en iyi çalışılabileceği ürünlerin peri masalları olduğunu, masallarda psişenin temel yapılarının daha net görülebildiğini ileri sürmüştür (akt. von Franz, 1996:15). Von Franz da, insanın temel özelliklerini en saf şekilde peri masallarının yansıttığını belirtmiştir (akt. Stevens-Guille&Boersma, 1992). Bu çalışmada peri masallarının çocuk psişesi üzerindeki etkilerinin ve öneminin bir derlemesi yapılmıştır.

2. GELİŞİM DÖNEMLERİ PROBLEMLERİYLE BAŞA ÇIKMADA MASALLARIN YERİ

İnsan yavrusunun büyümesi, gelişmesi ve yetişkinliğe doğru ilerlemesi sırasında geçtiği her aşamada yerine getirmesi gereken görevler ve her evrede karşılaştığı zorluklar bulunmaktadır. Çocuğun yetişkinliğe doğru giden yolculuğunda içinde bulunduğu her dönemin görevlerini tamamlaması ve bir sonraki aşamaya geçmesi gerekmektedir. Bu süreçte çocuk, kardeş rekabeti, kendilik değeri, ahlaki sorumluluklar gibi konularla ilgili zorluklarla da karşılaşabilmektedir. Büyüme yolunda yalnız ve ne yapacağını bilemeyen çocuğun, yolculuğunda ona yardımcı olacak ve yol gösterecek bilgiye ihtiyacı vardır. Bu bakımdan içerdiği büyüme ve gelişme öğeleri ile masallar çocuk için eşsiz kaynaklardır. Bettelheim (1991) da, masalların büyüme ve gelişme konularıyla ilgili problemlerle başa çıkabilmeleri için çocuklara bilgi sağladığını ifade eder (akt. Stevens-Guille&Boersma, 1992). Masallarda çocuklar evden ayrılarak tehlikeler, mücadeleler ve heyecan verici maceralarla dolu “*daha geniş bir dünya*”ya girmeleriyle büyürler. Evden ayrılış teması kişisel gelişim sürecini başlatır. Çocukluktan yetişkinliğe geçiş masallarda bekâr iken evlenmek şeklinde de sık sık sembolize edilir. Aynı zamanda kahramanın ormana girişi de bu sembollerden biridir. Canepa (1999), masallarda geçen ormanın bir inisiasyon yeri olduğunu, buradaki görevlerin başarıyla tamamlanması sonucunda kahramanın hayatında radikal değişikliklerin gerçekleştiğini ifade eder (ss:301). Bu değişiklikler ile kahraman yeni bir dünyaya yani

yetişkin dünyasına kabul edilmiş –inisiye edilmiş- olur. Bettelheim (1991)'a göre de masalarda büyüme ebeveynlerden birine karşı gelme ve/veya büyüme korkusu ile başlamakta, kahramanın kendisini tam anlamıyla bulması, psikolojik bağımsızlığını kazanması, ahlaki olgunluğa ulaşması, karşı cinsi artık tehdit edici ve şeytani görmeyi bırakmasıyla da son bulmaktadır (ss.12). Burada bilinmesi gereken bir husus her masalın üzerinde durduğu farklı bir gelişimsel dönem konusunun olduğudur. Bu nedendir ki çocuklar sekiz yaşındayken belirli bir masalı severlerken, on dört yaşına geldiklerinde başka bir masalı tercih edebilirler (Brun, Pederson, & Runberg, 1993). Çocuğun sevdiği ve sevmediği masallar, onun ruhsal dünyası hakkında da oldukça bilgi vericidir. Tabii bu tercihler içinde bulunan psikolojik yaş ile de ilintilidir zira psikolojik yaş biyolojik yaştan farklıdır ve günden güne değişebilir (Brun, Pederson, & Runberg, 1993), biyolojik yaş büyürken psikolojik yaş daha geriden gelebilir. Klasikler olarak da adlandırılan popüler peri masalları işte bu noktada önemlidir. Ortak büyüme konularını ve zorluk alanlarını en iyi şekilde yansıtmaları bakımından peri masallarının her kültürden farklı gruplardaki (yaş, cinsiyet, din, dil, ırk vb.) çocuklara nüfuz edebildiği düşünülmektedir.

3. İÇSEL KAYNAKLARIN KULLANILMASINDA MASALLARIN YERİ

Masallar çocuğun korku, kaygı, yetersizlik ve belirsizliği alt edebileceği ve umudu keşfedeceği “içsel kaynaklar”ını ortaya çıkarabilmesinde önemli bir rehberdir. Masalların türlü zorluklar nihayetinde mutlu son ile biten kurgusu çocuklar için umut kaynağıdır. Aynı zamanda öykü içeriklerinde kahraman karşılaştığı zor olaylarla başa çıkmada ve problemlere çözüm yolu bulmada kendini yetersiz hissederek, korku ve kaygı duygularıyla baş başa kalmaktadır. Örneğin Sindrella, Altın Kaz, Güzel ve Çirkin gibi pek çok peri masalında en az ayrıcalıklı olan çocuk diğer kardeşlerinin başarısız olduğu bir şeyi başararak yani yetersizliğini, korku ve kaygısını yenerek diğerleri arasında yükselişe geçer ve mutlu sona ulaşır. Kendilerinden güçlü kötü cadıyı öldüren Hansel ve Gretel’de, bir devi alt eden Çizmeli Kedi’de, gökyüzündeki devi yenmek için fasulye sığına kesen küçük Jack’te olduğu gibi mazlum kişi zekâsıyla yani içsel kaynaklarını harekete geçirerek güçlü rakiplerini alt eder. Yine birçok masalda çocuklar rakiplerini yenmekle kalmaz aynı zamanda iyi kalpliliklerinin ve cesur eylemlerinin sonucunda kral ve kraliçe olurlar (Dewan, 2016).

4. KAYGI VE KORKUYLA BAŞA ÇIKMADA MASALLARIN YERİ

Bettelheim (1991) peri masallarının çocuklara yaşamın stresleri, kaygılarıyla ve içsel çatışmalarıyla başa çıkma yolları sunduğunu ileri sürer (ss: 3-12). Tüm bunların başarılabilmesi için ise öykülerin çocukların “endişe” ve “umut”larıyla bağlantılı olması gerekliliğinden bahseder. Peri masallarında anlatılan harikulade dünya, çocukların en büyük umutları ve hayallerini içinde barındırır. Bu tasvirler ile masallar okuyucuya mükemmel ve doyurucu bir bakış açısı, özlem ve arzunun doruğunu sunar. Öykülerde tasvir edilen harika dünyalar çocuğu yakalar ve cezbeder. Peri masalları yardımsever figürleriyle, asil kral ve kraliçeleriyle popüler olsa da, aynı zamanda cadılar, canavarlar, troller ve diğer korkunç yaratıklarla da doludur. Bazı masal uyarlayıcıları, birçok çocuğun özellikle hikâyedeki tehlikeli durumlardan keyif aldıklarını unutarak masallardaki korku, kötülük ve şiddeti minimize ederler. Günümüzde de pedagojik kaygılar ve uzman tavsiyeleri nedeniyle, bu öğelerin neredeyse tamamı masallardan elimine edilmiştir. Jerry Griswold, masallardaki korkunun çocuklar için büyük bir rolü olduğunu söyler. Masalların; “bir zamanlar”, “evvel zaman içinde”, “sonsuz dek mutlu yaşamışlar” şeklinde formülize edilmiş yapısı çocuğa güven verici bir sınır sağlar. Çocuk mekânsal ve zamansal olarak masal içeriğinden bu şekilde ayrılır. Çocuk masalı dinlediğinde kahramanın yaşadığı aynı kaygı ve korkuyu yaşar, deneyimler. Masalların güven verici sınırı ile zamansal ve mekânsal olarak öyküden ayrı bir noktada bulunan çocuk, kendisiyle kahraman arasına bir mesafe koyar. Bu ayrışma, kahramanın tecrübe ettiği duygularla da arasında bir mesafe koyabilmesini sağlar. Bu nedenle tüm bu duyguları simülâtör tarzda güvenli bir ortamda tecrübe eder. Başka bir deyişle bu durum çocuk için sanal bir deneyimlemedir. Aynı zamanda korkutucu durumlarla karşılaşan kahramanın baş etme mekanizmaları çocuklara ileride karşılaşacakları gerçek hayatın zorlukları için bir prova imkânı sağlamaktadır (Dewan, 2016).

Handler Spitz (1999), masalların fantezi ve hayal zenginliğinin çocuklara içsel kaynakları harekete geçirecek (*conjure inner possibilities*) alana izin verdiğini ifade etmektedir. İşte çocuk yarattığı bu ara alanda kaygıyı ve korkuyu kontrol edebilmeyi, bu duygularla başa çıkmayı öğrenmektedir. Düşünce ve davranışları etkileyen bu duyguların kontrol altında tutulmasıyla çocuk, olaylara dair düşünme ve

muhakeme becerilerini geliştirebilecektir. Bu alan sadece mantık ve muhakeme gibi bilişsel becerilerinin gelişmesine değil aynı zamanda duygusal dünyanın olgunlaşmasına da katkı sağlamaktadır. Zira, Handler Spitz (1999) "gerçek psiko-mantıksal gücün, hali hazırdaki açık temsillerden ziyade çok farklı bir yerden; metafor ve sembollerden –ki masallarda sıkça yer alır-geldiğini söylemektedir (akt. Grandy & Tuber, 2009:276).

5. DUYGU DURUM DÜZENLEMEDE MASALLARIN YERİ

Oral (2017) masal anlatımında anlatıcı ile dinleyici arasında bir ara alan yaratıldığını, kurulan afektif ara alanın çocuk için oyun alanı gibi işlev gösterdiğini, geliştirici özelliği nedeniyle de çok kıymetli olduğunu belirtir. Masal kahramanı ile özdeşim kuran çocuk, kahramanın yaşadığı duyguları da deneyimlemiş olur. Bu süreçte çocuk; daha önce belki de hiç bilmediği farklı duygularını tanıma, bu "adsız duyguları" adlandırma yani mentalize edebilme imkânı yakalar. Duygunun tanınması, duygu düzenlemesi için ön adımdır. Allen (2014)'ın da dediği gibi ancak "*tanınan duygu organize edilebilir*". Fleeer ve Hammer (2013) masalların çocuklara kendi ve diğerlerinin duygularını tanımada hayali bir durum sunarak duygudurum düzenlemesinin gelişimini sağladığını öne sürmüşlerdir. Tam tersinden bakıldığında; duygudurum düzenlemesindeki eksiklik ise kişinin idare edemediği, tölere edemediği ve anlam veremediği yani tanıyamadığı duygular girdabında savrulmasına, bu duygular tarafından boğulmasına sebep olur ki bu duygular patlamaya meyillidir (akt. Duman, 2018:26). Tice, Bratslavsky ve Baumeister (2001) dürtü kontrolündeki başarısızlığın temelde duygu düzenlemesindeki başarısızlıkla ilişkili olduğunu, bu kişilerin önceliklerini duygularını düzenlemeye verdiğini, duygu düzenleyebilme ile meşgul olduklarını ileri sürer (akt. Duman, 2018:29). Fonagy ve Target (1998) davranış bozukluğu olan çocuklarda empati becerisinin de oldukça yetersiz olduğu tespit etmişlerdir. Viktorija ve Nijole (2005) çalışmalarında dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuklarda, davranış ve dürtü kontrol problemini düzeltme masallarının kullanımının başarılı sonuçlar verdiğini ortaya koymuştur.

6. MENTALİZASYON SÜRECİNDE MASALLARIN YERİ

İlk olarak "*kişinin kendisinin ve diğerlerinin bilinçli ya da bilinçdışı zihin durumlarını anlama yeteneği*" olarak tanımlanan mentalizasyon (akt. Duman, 2018:6), öncelikle insanlar arası ilişkilerin iyi bir şekilde devam edebilmesi için önemli bir beceridir. Allen (2014) mentalizasyonun insan yaşamındaki önemini; insanların sosyal varlıklar olduğunu, birada yaşadıklarını, ihtiyaçlarını diğer insanlarla iletişime geçerek giderdiklerini, insanlarla bir arada yaşam sürdürebilmenin de kişiler arası ilişkilerin iyi idare edilebilmesine bağlı olduğunu belirterek açıklar. Hughes ve Dunn (1998) insanların zihin durumlarını anlamının günlük sosyal ilişkilerin iyi idare edilebilmesi için elzem olduğunu belirtmektedir (ss.1026). Mentalizasyon Ancak iletişime geçmek ve iletişimi sürdürmede öncelikle kişinin kendini tanıması, ihtiyaçlarını, duygularını ve düşüncelerini ifade edebilmesi, davranışlarını düzenlemesi gerekir. Tüm bu süreçler mentalizasyonun güncel tanımında -"*insan davranışlarını niyetsel zihin durumları (ihtiyaçlar, arzular, duygular, inançlar, hedefler, amaçlar ve nedenler vb.) açısından algılamamıza ve yorumlamamıza imkân veren hayali bir zihinsel faaliyet*" (akt. Bateman&Fonagy, 2012:4)."- geçen kişinin kendisinde neler olup bittiğinin farkında olması ve davranışlarını buna göre yönlendirebilmesi boyutunu ifade eder. Allen (2014) bunun hayali bir faaliyet olduğunu çünkü diğer insanların ne düşündüğünü ya da ne hissettiğini zihnimize hayal etmek zorunda olduğumuzu belirtmektedir. Zihinsel durumlara dair konuşmalar yapmak, çocukların duygusal anlayışı ve mentalizasyon (zihin kuramı) gelişiminde temel noktada durmaktadır. Fonagy ve Target (1998) duygusal zorluk yaşayan çocuklarda mentalizasyon yetersizliğinin ortak özellik olduğunu bulmuşlardır. Anne-çocuk etkileşiminde sıklıkla kullanılan masallar, diğerlerinin zihin durumlarını tanıma ve anlamada yani mentalize edebilmede kıymetli araçlardır. Öyküyü dinlerken masal kahramanı ile empati kurmak aktif hayal gücünü gerektirir. Başka birinin neye inanacağı, ne düşüneceği ve hissedeceğine dair farklı bakış açıları geliştirmek zihinsel faaliyet gerektirir (Allen, Fonagy, & Bateman, 2013). Dolayısıyla "*masallar hayal dünyasına etkisiyle mentalizasyon için mükemmel bir başlangıç noktası*"dır (Frohne-Hagemann, 2012:11). Freud (1913) da "*The Occurrence in Dreams of Material from Fairy Tales*" yazısında peri masallarının çocukların zihin dünyasını etkileyebileceğini fark etmiştir (akt. Dundes, 2010). Peseschkian (1998) ise masalların "*fantaziye, metaforik düşünceye, fantastik içeriğe, korkusuz ve engelsiz tepki vermeye ve hayranlık duygularına kapı açtığını yani yaratıcılığı ilettiğini*" ileri sürmüştür (ss.40).

7. AHLAKİ DEĞERLERİN NESİLLER ARASI AKTARIMINDA MASALIN YERİ

Zipes (1991) çocukların yaşamlarının en önemli kültürel ve sosyal olayını masalların oluşturduğunu, bu ürünlerin çocuklar için bir sosyalleşme ve kültürlenme aracı olduğunu ileri sürer (akt. Tsitsani ve diğ., 2011). Masallar, problemleri çözmek için kendi içsel kaynaklarını kullanmaya başvuran kahramanı dinleyiciye bir model olarak sunar (Kiernan, 2005). Masallar ahlaki değerleri ve davranış modellerini direkt olmayan bir şekilde ve esprili bir dille aktararak dinleyicide davranış değişikliğini önerir (Pasca, 2015). Şöyle ki; çocuk masalı dinlerken masal kahramanı ile özdeşleşir; kendini kahramanın yerine koyar, onun yaşadığı duyguları yaşar. Özdeşim kurduğu kahramanın davranışlarını da kendisine model alır ve içselleştirir. Masalın kahraman üzerinden olan ve keyifli anlatım biçimi ile aktarılmak istenen değer veya davranış çocuğa bu yolla “takdim edilir”. Burada önemli olan bu değerlerin direkt şekilde çocuğa dikte edilmemesi yani öğretilmemesi, sunulmasıdır. Burada çocuklara ahlaki değerlerin aktarılması bakımından sonlarına çeşitli öğretici, ders çıkarıcı cümlelerin eklendiği masal versiyonlarının çocuk ahlak gelişimine katkısı tartışmaya açıktır.

8. MASALLARIN TERAPÖTİK ETKİSİ

Oral (2017) masal anlatımının öğreticiliği kadar sağladığı terapötik etkinin de kıymetinin iyi değerlendirilmesi gerektiğini ifade eder. Tolkien (1964) peri masallarının kaçış, teselli, iyileşme ve fantezi olmak üzere dört temel işlevinin olduğunu ileri sürer. Bu işlevler arasında ise en önemli ve etkileyici olarak “iyileşme”yi gösterir. Tolkien’e göre iyileşme aslında ‘kaybedilen’in yeniden kazanılmasıdır. Tolkien “*On fairy-stories*” yazısında iyileşmeyi özetle şu şekilde açıklar: “*İyileşme olarak adlandırılan şey bakış açısında tazeliğe tekrar kavuşmaktır. İyileşme “berrak görüş (clear view)”ün yeniden kazanılmasını, dünyayı net bir şekilde görebilmek için kişinin dışarıya baktığı pencerelerini –ki aynı zamanda dışarıya açıldığı, konuştuğu yerdir- temizlemesini, böylece şeylerin daha temiz görülmesini belki de basmakalıp ve tekdüzelikten kurtulmasını içerir. Bu ruhsal körlüğün iyileşmesidir. Tolkien bunun peri masallarının yapabileceği bir şey olduğuna inanmaktadır. Aşına olunan ile büyümlü olanın, sıradan ile sihirli olanın bir arada olmasıyla masallar, dünyayı taptaze gözlerle görmemize izin verir. Örneğin mavi deniz ve ay bir anda gözümüze daha parlak gözükmeye başlayabilir”* (akt. Bassham&Bronson, 2004:59). Tolkien klasikler arasında gösterilen peri masallarında iyileşmenin daha net anlaşılacağını ifade etmektedir (akt. Ellis Jones, 2013).

Kiernan (2005) masallardaki acımasız üvey anne, şefkatli büyük anne, kış karanlığı, ormanda kaybolmak gibi sembolik figürlerin ve tasvirlerin içsel duygu durumlarını yansıttığını belirtir. Kiernan (2005) psikoterapide birçok danışan için sakinleştirmeyi öğrenmenin ya da metaforik olarak ifade edilirse “içsel büyükanneleri”ni ya da “yardımsever hayvanları”nı keşfetmenin önemli olduğunu, bu figürlerin keşfinin derin seviyede bireyi güçlendirdiğini, psikolojik gelişimin bunu takiben başladığını ileri sürer.

Brun, Pederson ve Runberg (1993) masalların, kişinin herhangi bir çıkış yolu bulamadığı, kendini toparlayabilmek için en ufak bir ışık arayışına girdiği kriz durumlarına müdahalelerde de yararlı olduğunu ifade eder. Holton (1995) fobisi olanlarla, Whitaker (1992) ise aile terapisinde ailelerle çalışırken masalların ne kadar kullanışlı olduğunu anlatır (akt. Robinson, 1986). Stevens-Gruille ve Boersma (1992) masalların yetişkinler için de faydalı olduğunu, yetişkinlerdeki varoluş problemlerinin yeniden düzenlenebilmesinde masalların terapötik olarak kullanılabileceğini ileri sürer.

Özetlenecek olursa içerdiği büyüme ve gelişme temaları ile çocukları cezbetmiş olan masallar, çocukların yetişkinliğe doğru sürdürdüğü yolculuklarında onlara; karşılaştıkları zorluklar ile ilgili bir bilgi hazinesi, bu yolda içsel kaynaklarını nasıl kullanabilecekleri hususunda bir rehber olmaktadır. Terapötik etkisi bir tarafa, masallar çocuk gelişiminin önemli bir parçasıdır (VisikoKnox-Johnson, 2016). Peri masalları çocuklara kaygı ve korku ile baş etmelerinde, mentalizasyon kapasitelerinin ve bilişsel becerilerinin gelişiminde, duygudurum düzenlemesinde, ahlaki değerlerin aktarılmasında çocuk psişesine önemli katkıları bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Allen, J. G. (2014). *What is mentalizing & why do it with*. Erişim tarihi: 30.03.2017. [Video]. Erişim adresi: <https://www.youtube.com/watch?v=NLT7ieO3hTk&t=318s>
- Allen, J., Fonagy, P. & Bateman, A. (2013). *Klinik uygulamada zihinselleştirme*. (S. Yelkener, Çev.). İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları 37.
- Bassham, G. & Bronson, E. (Eds.). (2004). *The lord of the rings and philosophy*. Second printing USA: Carus Publishing Company
- Bateman, A. & Fonagy, P. (Eds.). (2012). *Handbook of mentalizing in mental health practice*. London: American Psychiatric Publishing. [Adobe Digital Editions sürümü]. Erişim adresi: books.google.com
- Bettelheim, B. (1991). *The uses of enchantment the meaning and importance of fairy tales*. UK: Penguin Books.
- Brown, N. B. (2007). The therapeutic use of fairy tales with adults in group therapy. *Journal of Creativity in Mental Health*, 2006-2007, 2 (4): 87-96. doi:10.1300/J456v02n04_08
- Brun, B., Pederson, E. W., & Runberg, M. (1993). *Symbols of the soul therapy and guidance through fairy tales*. UK: Jessica Kingsley Publishers.
- Canepa, N. (1999). *From Court to Forest: Giambattista Basile's Lo cunto de li cunti and the birth of the literary fairy tale*. Detroit: Wayne State University Press.
- Dewan, P. (2016). Perennially Popular: The appeal of classical fairy tales for children. *Children and Libraries*, 14 (2): 27-31. Erişim adresi: <http://dx.doi.org/10.5860/cal.14n2.27>
- Duman, N. (2018). Peri masalları ve çizgi animasyon filmlerindeki zihin durumlarının incelenmesi, Yayınlanmamış Doktora tezi, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü.
- Dundes, A. (2010). The psychoanalytic study of the Grimms' tales with special reference to “the maiden without hands” (AT 706). *The Germanic Review: Literature, Culture, Theory*, 62:2, 50-65, DOI: 10.1080/00168890.1987.9934192
- Ellis Jones, I. (2013). Fairy tales and their inner meanings. Erişim adresi: <http://www.slideshare.net/ianellis-jones/fairy-tales-and-their-inner-meanings>.
- Fleer, M., & Hammer, M. (2013). Emotions in imaginative situations: the valued place of fairytales for supporting emotion regulation. *Mind, Culture and Activity*, 240-259.
- Fonagy, P. & Target, M. (1998). Mentalization and the changing aims of psychoanalysis. *Psychoanalytic Dialogues*, 8, 87-114. <http://dx.doi.org/10.1080/10481889809539235>
- Freud, S. (1913). The occurrence in dreams of material from fairy tales. *The Standard Edition Of The Complete Psychological Works Of Sigmund Freud*, 279-289.
- Frohne-Hagemann, I. (2012). Mentalisation based music therapy in the treatment of children and adolescents. 2nd Symposium on child and youth music therapy in north germany: sounds-tones-resonances. Schwerin.
- Grandy, M.A. ve Tuber, S. (2009). Entry into imaginary space metaphors of transition and variations in the affective quality of potential space in children's literature. *Psychoanalytic Psychology*, 2009, Vol. 26, No. 3, 274 –289. doi: 10.1037/a0016446
- Handler Spitz, E. (1999). *Inside picture books, pictures, words and voices*. Yale University Press. Erişim adresi: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/books/first/s/spitz-picture.html?mcubz=0>
- Hughes, C., & Dunn, J. (1998). Understanding mind and emotion: longitudinal associations with mental-state talk between young friends. *Developmental Psychology*, 5(34), 1026-1037.
- Kiernan, B. U. (2005). The uses of fairy tales in psychotherapy. Media in Transition International Conference The Work of Stories. Cambridge, Massachusetts.

- Lubetsky, (1989). The magic of fairy tales: psychodynamic and developmental perspectives. *Child Psychiatry Hum Dev.* 1989 Summer;19 (4): 245-55. doi:10.1007/BF00705954
- Oral, G. (2017). Doktora ders notları (Yayınlanmamış). İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, İstanbul.
- Pasca, D. M. (2015). The therapeutic fairytale. a strategic choice for a psychological counselor. *Journal of Defense Resources Management.* Vol 6 Issue 2 (11):83-86.
- Peseschkian, N. (1998). *Doğu hikâyeleriyle psikoterapi.* (Hürol Fışiloğlu, Çev.). İstanbul:Beyaz Yayınları (8).
- Robinson, J. G. (1986). Fairy-tales and teaching family therapy. *Journal of Family Therapy,* (8): 383-393.
- Stevens-Guille, E. M., & Boersma, F. J. (1992). Fairy tales as a trance experience: possible therapeutic uses. *American Journal of Clinical Hypnosis,* 34 (4): 245-254. doi:10.1080/00029157.1992.10402854
- Şahin, M. (2011). Masalların çocuk gelişimine etkilerinin öğretmen görüşleri açısından incelenmesi. *Milli Folklor,* 23 (89):208-219.
- Tice, D. M., Bratslavsky, E., & Baumeister, R. F. (2001). Emotional distress regulation takes precedence over impulse control: if you feel bad, do it! *Journal of Personality and Social Psychology* 80(1):53-67. DOI:10.1037/0022-3514.80.1.53
- Tolkien, J. R. R. (1964). *Tree and leaf.* Unwin Books:UK.
- Tsitsani, P., Psyllidou, S., Batzios, S. P., Livas, S., Ouranas, M., & Cassimos, D. (2011). Fairy tales: a compass for children's healthy development-a qualitative study in a greek island. *Child: care, health and development,* 38 (2):266-72. doi:10.1111/j.1365-2214.2011.01216.x.
- Victorija, P., & Nijole, B. (2005). Correction of behaviour and cognitive activity of children with ad/hd by story telling: case study. Presentation, European Conference on Educational Research, University College Dublin.
- VisikoKnox-Johnson, L. (2016). The positive impacts of fairy tales for children. *HOHONU,* Vol.14:77-81.
- Von Franz, M. L. (1996). *The interpretation of fairy tales.* Boston&London: Shambhala Publications,Inc.
- Zipes, J. (1991). *Fairy tales and the art of subversion.* New York, US: Heinemann Educational Books Ltd. [Adobe Digital Editions sürümü]. Erişim adresi: <http://library.bilgi.edu.tr/>
- Zipes, J. (1999). *When dreams came true: classical fairy tales and their tradition* (Second Edition (2007) b.). New York-London: Routledge. [Adobe Digital Editions sürümü]. Erişim adresi: <http://library.bilgi.edu.tr/>